

Joan Hernández Pijuan

Caminant 1967-2004

Joan Hernández Pijuan

Caminant 1967-2004

UNIVERSITAT D'ALACANT

Manuel Palomar Sanz
RECTOR

Carles Cortés Orts
VICERECTOR DE CULTURA, ESPORT I LLENGÜES

JOAN HERNÁNDEZ PIJUAN

Caminant 1967-2004

ORGANITZA I PRODUEIX / ORGANIZA Y PRODUCE
Museu de la Universitat d'Alacant. MUA
Sala Sempere. 08/02/2020 - 07/04/2020

EXPOSICIÓ / EXPOSICIÓN

COMISSARI / COMISARIO
Javier B. Martín

COORDINACIÓ / COORDINACIÓN
Javier B. Martín
Sofía Martín Escribano. MUA

MUNTATGE / MONTAJE
David Alpañés Serrano. MUA
Stefano Beltrán Bonella. MUA

EXECUCIÓ / EJECUCIÓN
Servei de manteniment de la UA

PUBLICACIÓ / PUBLICACIÓN

COORDINACIÓ / COORDINACIÓN
Javier B. Martín
Sofía Martín Escribano. MUA

TEXTOS
Javier B. Martín

DISSENY / DISEÑO
Bernabé Gómez Moreno. MUA

TRADUCCIONS / TRADUCCIONES
Servei de Llengües

AGRÀIMENTS / AGRADECIMIENTOS
Elvira Maluquer
Familia Hernández Maluquer

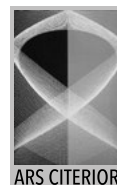
ISBN: 978-84-122554-1-6
Depòsit legal / Depósito legal: A 321-2020
Imprimix / Imprime: Quinta Impresión, S.L.

© De l'edició, Museu de la Universitat d'Alacant. MUA
© Dels textos, els autors i autores
© De les imatges, els autors i autores.

 Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

 20 anys
MUA
MUSEU UNIVERSITAT D'ALACANT

 GOVERN
PROVINCIAL
ALACANT
La Dipu dels pobles

Al desembre de 2020 es compleix el 15è aniversari de la defunció del pintor català Joan Hernández Pijuan (1931-2005), Premi Nacional d'Arts Plàstiques en 1981. Recordar el seu llegat és la millor manera de retre-li homenatge. De la mà del comissari i col·leccionista Javier B. Martín, aquesta exposició revisa, a través d'una trentena d'obres, quasi 40 anys de trajectòria (1967-2004). Al mateix temps ens permet aprofundir en els seus processos i conèixer els seus contextos, sempre tan determinants. Concretament la Casa Gran de Folquer a Lleida, aqueix espai físic, creatiu i emocional que va habitar des dels anys 70 i que es convertiria en el seu estudi, segona residència i últim estatge.

El paisatge sempre va ser el detonant inspirador i referent constant en la creació d'Hernández Pijuan; aqueix paisatge que habitem i ens habita, amb el qual establim una fusió primordial; un paisatge de formes essencials, sintètiques, pures, plasmats des de l'observació però també reinterpretat des de la memòria a través de l'evocació de formes, colors, sensacions, estats d'ànim... Els seus quadres de grans superfícies, només interrompudes per elements-signe (síntesi expressiva d'una muntanya, una casa, la pluja, el sol, la lluna, un arbre, la línia de l'horitzó o els solcs de l'arada), parlen de buit i silenci, de subtilesa i matèria; realitat abstracta en formes elementals, interioritzades a costa de viure-les i assimilar-les.

A través de fils invisibles, Javier B. Martín torna a entrellçar els camins de Joan Hernández Pijuan i l'artista alacantí Eusebio Sempere –que dona nom a la sala que acull aquesta mostra–, l'amistat de la qual comença al París dels anys 50, continua en els 60 a través dels pintors del Grup de Conca, i perduraria fins a la mort de Sempere a mitjan 80. Un d'aqueixos pintors vinculats al Museu d'Art Abstracte de Conca, Fernando Zóbel, va definir a Hernández Pijuan com un pintor “net, subtil, rigorós i elegant”.

És la nostra voluntat que la seua evolució coherent i el seu treball incansable –que ell deia “l'acte de no desertar”– romanguen com a elements identificadors del seu personal poètica i siguin inspiració per a tots.

Manuel Palomar
Rector de la Universitat d'Alacant

En diciembre de 2020 se cumple el 15º aniversario del fallecimiento del pintor catalán Joan Hernández Pijuan (1931-2005), Premio Nacional de Artes Plásticas en 1981. Recordar su legado es la mejor forma de rendirle homenaje. De la mano del comisario y coleccionista Javier B. Martín, esta exposición revisa, a través de una treintena de obras, casi 40 años de trayectoria (1967-2004). Al mismo tiempo nos permite ahondar en sus procesos y conocer sus contextos, siempre tan determinantes. Concretamente la Casa Gran de Folquer en Lleida, ese espacio físico, creativo y emocional que habitó desde los años 70 y que se convertiría en su estudio, segunda residencia y última morada.

El paisaje siempre fue el detonante inspirador y referente constante en la creación de Hernández Pijuan; ese paisaje que habitamos y nos habita, con el que establecemos una fusión primordial; un paisaje de formas esenciales, sintéticas, puras, plasmado desde la observación pero también reinterpretado desde la memoria a través de la evocación de formas, colores, sensaciones, estados de ánimo... Sus cuadros de grandes superficies, solo interrumpidas por elementos-signo (síntesis expresiva de una montaña, una casa, la lluvia, el sol, la luna, un árbol, la línea del horizonte o los surcos del arado), hablan de vacío y silencio, de sutileza y materia; realidad abstraída en formas elementales, interiorizadas a costa de vivirlas y assimilarlas.

A través de hilos invisibles, Javier B. Martín vuelve a entrelazar los caminos de Joan Hernández Pijuan y el artista alacantino Eusebio Sempere –que da nombre a la sala que acoge esta muestra–, cuya amistad comienza en el París de los años 50, continúa en los 60 a través de los pintores del Grupo de Cuenca, y perduraría hasta la muerte de Sempere a mediados de los 80. Uno de esos pintores vinculados al Museo de Arte Abstracto de Cuenca, Fernando Zóbel, definió a Hernández Pijuan como un pintor “limpio, sutil, riguroso y elegante”.

Es nuestra voluntad que su evolución coherente y su trabajo incansable –que él llamaba “el acto de no desertar”– permanezcan como elementos identificadores de su personal poética y sean inspiración para todos.

Manuel Palomar
Rector de la Universitat d'Alacant

Joan Hernández Pijuan

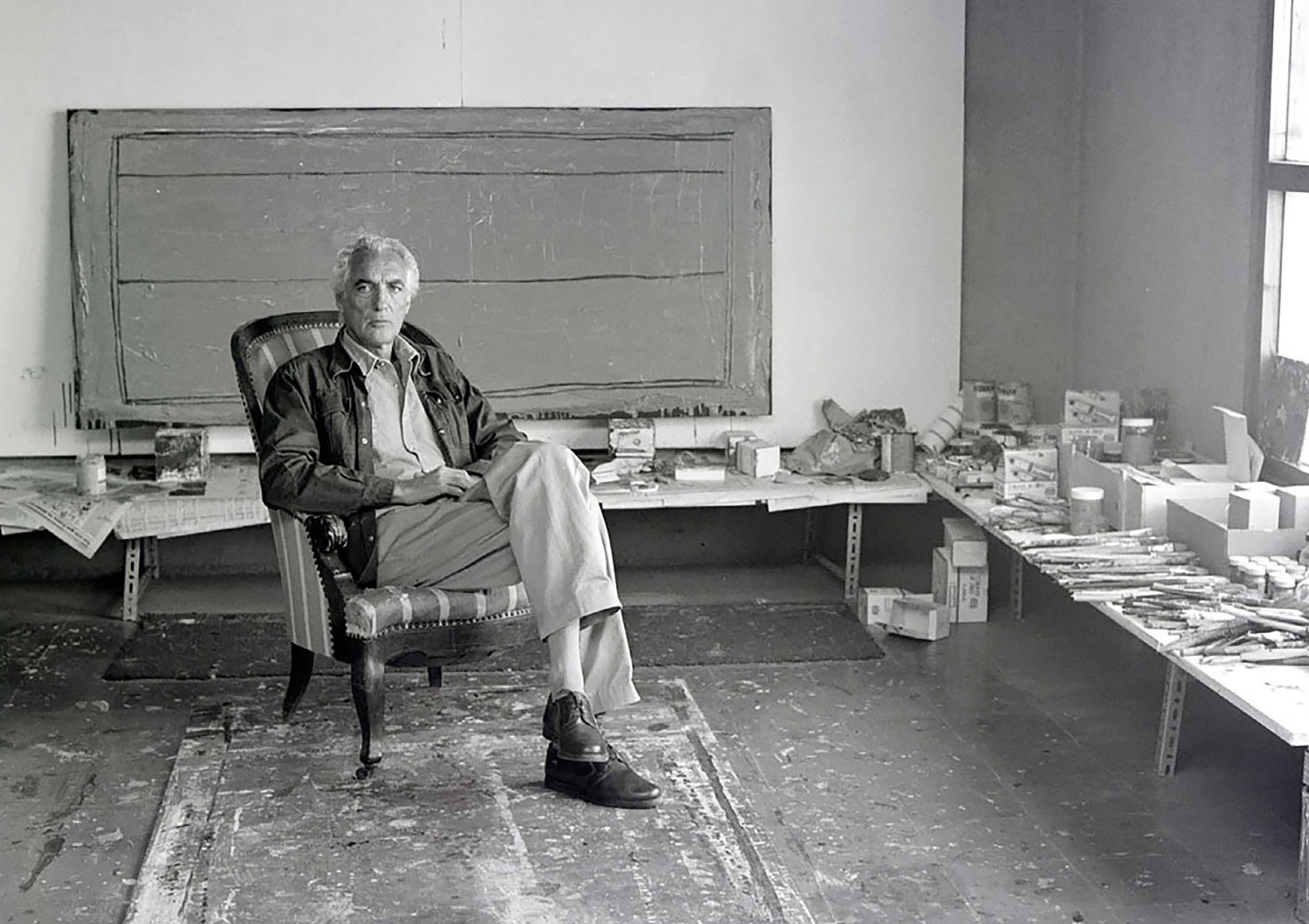
Caminant 1967-2004

Quan ara fa quinze anys de la defunció de Joan Hernández Pijuan (1931-2005), el Museu de la Universitat d'Alacant, en col·laboració amb la Col·lecció Ars Citerior, ha volgut retre un homenatge a un pintor que amb pocs elements va saber aconseguir la identificació clara i rotunda amb el paisatge de Folquer, a la comarca de la Noguera. El seu gest sobre el llenç o el paper va donar com a resultat un important llegat a l'art contemporani del nostre país, del qual hem volgut mostrar una trentena de peces de petit format i mitjà, que abasten la seua trajectòria entre el 1967 i el 2004.

És difícil trobar un lloc millor per a fer-hi l'exposició *Joan Hernández Pijuan. Caminant 1967-2004* que la sala que porta el nom del seu bon amic, Eusebi Sempere. Amb aquesta mostra es ret homenatge a un pintor coherent, senzill i silenciós, com també ho va ser el pintor d'Onil.

Quando se cumplen quince años del fallecimiento de Joan Hernández Pijuan (1931-2005), el Museo de la Universidad de Alicante, en colaboración con la Colección Ars Citerior, ha querido rendir un homenaje a un pintor que con pocos elementos supo conseguir la identificación clara y rotunda con el paisaje de Folquer, en la comarca de La Noguera. Su gesto sobre el lienzo o el papel dio como resultado un importante legado al arte contemporáneo de nuestro país, del que hemos querido mostrar una treintena de piezas de pequeño y mediano formato, que abarcan su trayectoria entre 1967 y 2004.

Difícil encontrar un mejor lugar para realizar la exposición *Joan Hernández Pijuan. Caminant 1967-2004* que la sala que lleva el nombre de su buen amigo, Eusebio Sempere. Con esta muestra se rinde homenaje a un pintor coherente, sencillo y silencioso, como también lo fue el pintor de Onil.

Buscant un paisatge

Tornant a un lloc conegut. Sentint el paisatge
Joan Hernández Pijuan

Sempre he preferit els espais oberts en què la vista pot aconseguir grans extensions de paisatge i en què l'horitzó llunyà és més intuït per la nostra ment que destriat pel nostre ull.

Records d'infància fan sentir-me com a casa quan veig els camps amb el blat ja tallat al resguard de muntanyes discretes amb les cùspides arrodonides i les falde plenes de matoll baix en què, a la primavera, creixen el card i la camamil·la.

Aquests sobris paisatges no són infreqüents en terres d'Aragó i Catalunya, i algun ha passat ja a pertànyer a l'ampli conjunt d'imatges "col·lectives" gràcies a pintors com Joan Hernández Pijuan, que ha sabut plasmar, amb l'oli com a mitjà i l'espàtula com a instrument, els solcs que queden dibuixats en els camps després de la recol·lecció del cereal.

Arribar a trobar eixe paisatge localitzat a la comarca de la Noguera no és fàcil, mal-

Buscando un paisaje

Tornant a un lloc conegut. Sentint el Paisatge
Joan Hernández Pijuan

Siempre he preferido los espacios abiertos, donde la vista puede alcanzar grandes extensiones de paisaje, donde el horizonte lejano es más intuitivo por nuestra mente que discernido por nuestro ojo.

Recuerdos de infancia hacen sentirme como en casa cuando veo los campos con el trigo ya cortado, al resguardo de montañas discretas con sus cúspides redondeadas y sus faldas repletas de matorral bajo, donde en primavera crecen el cardo y la manzanilla.

Estos sobrios paisajes no son infrecuentes en tierras de Aragón y Cataluña, y alguno ha pasado ya a pertenecer al amplio conjunto de imágenes "colectivas" gracias a pintores como Joan Hernández Pijuan, que ha sabido plasmar, con el óleo como medio y la espátula como instrumento, los surcos que quedan dibujados en los campos tras la recolección del cereal.

grat les bones indicacions d'aquells que coneixen el lloc. Però una muntanya d'un poc més de set centenars de metres com és el Montmagastre no passa desapercebuda, i en el moment en què la visualitzes saps que estàs en la bona direcció. Has d'orientar-te deixant la serra de Comiols a l'esquena i dirigir-te cap al sud, i el camí, vorejat d'alzines, et porta fins al lloc desitjat. És, aleshores, quan el xiprer i la morera et donen la benvinguda a la Casa Gran, on el pintor va saber crear un món amb uns pocs elements extrets de la naturalesa.

La possibilitat de poder observar els dos estudis on van ser pintades tantes obres durant els mesos estivals arriba a produir-te una sensació de nostàlgia i privilegi. En la part més alta de la casa, que en aquests llocs s'anomena *les golfes*, és fàcil imaginar la mirada de l'artista dirigida al nord, cap a la serra de Comiols, a través de les dues petites finestres que hi ha, quasi arran de terra, on la poca altura t'impedeix veure el cel. El teu camp visual només abasta les terres llaurades, amb alguna alzina i un xicotet cementeri barrat de pedra, l'objectiu del qual és donar el repòs final als familiars volguts que han habitat en aquesta propietat. Crec que Joan Hernández Pijuan va tenir el suficient temps com per a decidir i transmetre a la seua benvolguda família que eixe seria el seu destí final, immers en el paisatge del qual no podia ni volia separar-se, prop d'eixa alzina centenària que tantes vegades va pintar i que tan sols li va sobreviure un lustre, com si la pena haguera pogut amb l'alzina. Però no, els dos continuen vius.

En aquest estudi ple de llum pintaria a començament dels setanta la sèrie mono-

Llegir a encontrar ese paisaje localizado en la comarca de la Noguera no es fácil, a pesar de las buenas indicaciones de aquellos que conocen el lugar. Pero una montaña de algo más de setecientos metros, como es Montmagastre, no pasa desapercibida, y en el momento en que la visualizas sabes que estás en la buena dirección. Debes orientarte dejando la Sierra de Comiols a tus espaldas y dirigirte hacia el sur, y el camino, bordeado de encinas, te lleva hasta el lugar deseado. Es entonces, cuando el ciprés y la morera te dan la bienvenida a la Casa Gran, donde el pintor supo crear un mundo con unos pocos elementos extraídos de la naturaleza.

La Casa Gran. Folquer

La posibilidad de poder observar los dos estudios donde fueron pintadas tantas obras durante los meses estivales, llega a producirte una sensación de nostalgia y privilegio. En la parte más alta de la casa, lo que en estos lugares se denomina *les golfes*, es fácil imaginar la mirada del artista dirigida al norte, hacia la Sierra de Comiols, a través de las dos pequeñas ventanas existentes, casi a ras de suelo, donde su poca altura te impide ver el cielo. Tu campo visual solo abarca las tierras aradas,

croma anomenada *Acotacions*, paisatges infinits, sense límits, realitzats amb pinzellades rítmiques molt fines d'oli, l'una sobre l'altra. Obres exquisides que necessiten la millor il·luminació per a poder ser apreciades en tots els matisos i les degradacions de verds.

Dins de la mateixa sala, amb les parets blanques en estucat rugós, si t'orientes cap al sud, aprecies com la llum entra amb força per uns grans finestrals, i el sol engegador et dificulta durant uns segons la visió, t'impedeix veure l'extens paisatge dominat al lluny pel punt geodèsic del Montmagastre i una a penes visible serra de Prada de Conflent. Més pròxims a nosaltres apreciem els colors groc i ocre del blat, i els verds llustrosos i pàl·lids propis de les fulles dels roures valencians, i tot flanquejat en primer pla per la morera a l'esquerra i el xiprer a la dreta, els dos motius de referència en les obres a partir de la segona meitat dels vuitanta.

En una de les reflexions que realitza en la seua tesi doctoral, de 1988, ens diu que la seua pintura dels setanta la veu pròxima a l'estil barroc a causa de la rugositat i moviment que produeix l'acumulació dels pigments en la superfície de l'obra. En llegir-ho, vaig recordar *L'estiu* de Nicolas Poussin, però no en relació amb l'època monocroma esmentada, sinó amb la visió comuna dels diferents plans presents també en el paisatge de Folquer: l'arbre en primer pla, la gran extensió d'ordi esguitat per colors verds a causa dels arbustos en el pla mitjà, i al fons les muntanyes dibuixades entre els núvols sota el sol de migdia. I tota la composició banyada per la llum

con alguna que otra encina y un pequeño cementerio vallado de piedra, cuyo destino es el de dar el reposo final a los familiares queridos que han morado en esta propiedad. Creo que Joan Hernández Pijuan contó con el suficiente tiempo como para decidir y transmitir a su querida familia que ese sería su destino final, inmerso en el paisaje del que no podía ni quería separarse, cerca de esa encina centenaria que tantas veces pintó y que tan solo le sobrevivió un lustro, como si la pena hubiese podido con ella. Pero no, ambos siguen vivos.

En este estudio lleno de luz pintaría a principios de los setenta la serie monocroma denominada *Acotacions*, paisajes infinitos, sin límites, realizados con pinceladas rítmicas muy finas de óleo, una sobre otra. Obras exquisitas que necesitan de la mejor iluminación para poder ser apreciadas en todos sus matices y degradaciones de verdes.

Dentro de la misma sala, con sus paredes blancas en estucado rugoso, si te orientas hacia el sur, aprecias cómo la luz entra con fuerza por unos grandes ventanales, y el sol cegador te dificulta durante unos segundos la visión, impidiéndote ver el extenso paisaje dominado a lo lejos por el punto geodésico del Montmagastre y una apenas visible Serra de Prades. Más cercanos a nosotros apreciamos los colores amarillo-ocre del trigo, y los verdes lustrosos y pálidos propios de las hojas de los robles carrasqueños, y todo flanqueado en primer plano por la morera a la izquierda y el ciprés a la derecha, ambos motivos de referencia en las obras a partir de la segunda mitad de los ochenta.

El Montmagastre. (visto desde el estudio)

mediterrània, però en la qual el blau no predomina perquè el mar es troba llunyà.

Hernández Pijuan, després de diversos anys d'observar un paisatge tan potent que va ser referència constant en les seues creacions, en el transcurs de successius estius de començament dels vuitanta desplaçaria el seu estudi a una de les plantes inferiors de la casa on instal·laria les teles i els pinzells per a poder continuar pintant sobre els mateixos motius. Però, alguna cosa havia canviat amb aquest nou emplaçament: les finestres es troben situades a una altura suficient perquè no li permetia veure el paisatge, i entrava en joc la memòria, i amb aquesta una nova interpretació dels mateixos elements. La ment del pintor assimilava els camins, les plantes, les muntanyes, que serien retornades a nosaltres, més sintetitzades que mai.

En el que va ser el segon i últim estudi a Folquer, les hores de treball es van succeir durant vint-i-dos anys. Només el temps dedicat a la família i els passejos pels camins

En una de las reflexiones que realiza en su propia tesis doctoral, de 1988, nos dice que su pintura de los setenta la ve próxima al estilo barroco, debido a la rugosidad y movimiento que produce la acumulación de los pigmentos en la superficie de la obra. Al leerlo, recordé *El Verano* de Nicolas Poussin, pero no en relación a la época monocroma citada, sino a la visión común de los diferentes planos presentes también en el paisaje de Folquer: el árbol en primer plano, la gran extensión de cebada salpicada por colores verdes debido a los arbustos en el plano medio, y al fondo las montañas dibujadas entre las nubes bajo el sol de mediodía. Y toda la composición bañada por la luz mediterránea, pero donde el azul no predomina, al encontrarse lejano el mar.

Hernández Pijuan, tras varios años de observar un paisaje tan potente, que fue referencia constante en sus creaciones, en el transcurso de sucesivos veranos de principios de los ochenta, desplazaría su estudio a una de las plantas inferiores de la casa donde instalaría sus telas y pinceles para poder seguir pintando sobre los mismos motivos. Pero algo había cambiado con este nuevo emplazamiento: sus ventanas se encuentran situadas a una altura suficiente para que no le permitiera ver el paisaje, y entraba en juego la memoria, y con ella una nueva interpretación de los mismos elementos. La mente del pintor asimilaba los caminos, las plantas, las montañas, que serían devueltas a nosotros, más sintetizadas que nunca.

En el que fuera su segundo y último estudio en Folquer, las horas de trabajo se sucedieron durante veintidós años. Sólo

pròxims de la masia li servien de descans. Sobre una de les grans parets blanques i llises disposava de millors condicions per a elaborar llenços de gran format. Malgrat les àmplies dimensions de l'estança, hi havia èpoques en què les obres s'amuntegaven i ocupaven, fins i tot, el mateix sòl en el qual pintava sobre paper, a vegades acatxat i en altres assegut en un balancí i inclinat, amb el pinzell a la mà.

A començament dels anys vuitanta hi ha un punt d'inflexió en la seua trajectòria, i es dona per acabada l'època que alguns crítics han anomenat sistemàtica. En les seues obres apareix un esclat de color i es recupera el dibuix, s'abandona la visió àmplia del paisatge i es fixa en petits elements de la naturalesa. En els períodes d'estiu passats a la mallorquina població de Son Servera, la seua mirada es va detenir en flors com la buganvília, motiu sobre el qual treballaria durant dos anys. Les referències a Monet són palpables, i Hernández Pijuan conjumina color i ritme, que donen a aquestes composicions un to musical.

Flors com el lliri o els pètals de la flor lliri de Pasqua, que broten en els mesos d'abril i maig en els camins de Folquer, continuaran sent un dels seus elements pictòrics. Recorde haver recorregut eixos mateixos marges en un dia extremadament calorós d'agost en companyia de la persona que va estar al seu costat durant dècades i que des de fa ja quinze anys té la responsabilitat de cuidar i conservar el seu llegat artístic. Caldrà esperar a la pròxima primavera per a poder observar, amb la llum equinoccial, el lliri d'arrel bulbosa, d'escassos pètals i colors intensos al qual el

Estudio de Folquer

el tiempo dedicado a la familia y los paseos por los caminos cercanos de la masía, le servían de descanso. Sobre una de sus grandes paredes blancas y lisas disponía de mejores condiciones para elaborar lienzos de gran formato. A pesar de las amplias dimensiones de la estancia, había épocas en que las obras se agolpaban, ocupando incluso el mismo suelo, en el que pintaba sobre papel, en ocasiones agachado y en otras sentado en una mecedora e inclinado, con el pincel en su mano.

A principios de los años ochenta, se marca un punto de inflexión en su trayectoria, dando por terminada la época que algunos crítics han denominado de sistemática. En sus obras aparece un estallido de color y se recupera el dibujo, se abandona la visión amplia del paisaje y se fija en pequeños elementos de la naturaleza. En los periodos de verano pasados en la mallorquina población de Son Servera su mirada se detuvo en flores como la buganvilla, motivo sobre el que trabajaría durante dos años. Las referencias a Monet son palpables, y Hernández Pijuan aúna color y rit-

Iris de Pascua. Casa en Barcelona

nostre pintor va dedicar una bella sèrie a mitjan dècada dels noranta.

L'evolució en les seues creacions era irremediabile. En els olis, les capes de color més profundes sorgien de manera abrupta cap a l'exterior i dominaven les més superficials. A final dels vuitanta apareix un nou element registre: la Casa Gran, construcció de dos aiguavessos flanquejada a banda i banda per alts murs. L'evolució d'aquest nou grafisme s'enriquiria el 1990 en afegir-hi una lluna, un sol, un arbre o la pluja en la part superior de la composició. D'aquesta manera, l'artista havia aconseguit que els seguidors de la seua trajectòria pictòrica incorporaren com una cosa identificadora i pròpia l'element signe de la casa de la Noguera.

Amb l'arribada dels noranta, les grans superfícies sense a penes elements ico-

mo, dando a estas composiciones un tono musical.

Flores como el lirio o los pétalos de la flor Iris de Pascua, que brotan en los meses de abril y mayo en los caminos de Folquer, seguirán siendo uno de sus elementos pictóricos. Recuerdo haber recorrido esos mismos márgenes en un día extremadamente caluroso de agosto, en compañía de la persona que estuvo a su lado durante décadas y que desde hace ya quince años tiene la responsabilidad de cuidar y conservar su legado artístico. Habrá que esperar a la próxima primavera para poder observar, con la luz equinoccial, el Iris de raíz bulbosa, de escasos pétalos y colores intensos a la que nuestro pintor dedicó una hermosa serie a mediados de los noventa.

La evolución en sus creaciones era irremediable. En sus óleos, las capas de color más profundas surgían de manera abrupta hacia el exterior, dominando las más superficiales. A finales de los ochenta aparece un nuevo elemento-registro: la Casa Gran, construcción a dos aguas flanqueada a ambos lados por altos muros. La evolución de este nuevo grafismo se enriquecería en 1990 al añadirle una luna, un sol, un árbol o la lluvia en la parte superior de la composición. De este modo, el artista había logrado que los seguidores de su trayectoria pictórica incorporasen como algo identificativo y propio el elemento-signo de la casa de la Noguera.

Con la llegada de los noventa, las grandes superficies sin apenas elementos iconográficos son las protagonistas. A partir de una masa central de óleo y esmaltes industriales, el autor va esparciendo la materia y

nogràfics són les protagonistes. A partir d'una massa central d'oli i esmalts industrials, l'autor va escampant la matèria, la modula sobre la tela i deixa zones molt denses en el centre i unes altres sense quasi textura en les vores del llenç. La llum i la foscor es disputen l'espai ocupat i el buit. Tota aquesta superfície serà solcada per línies que s'entrecreuen a manera de malla metàl·lica o de camins oposats entre si. Els colors utilitzats són variats, intensos i elegants, una gamma que anirà des del blanc fins al verd o el rosa per a acabar en el negre.

De final dels noranta cal destacar les peces *El pati I, II i III*, llenços coberts per àmplies extensions de color blanc en els quals el pas de l'espàtula fa sorgir de l'interior els colors ocre i negre prèviament enterrats. Es tracta de composicions que al·ludeixen a un silenci compartit a pesar que el lloc referit haja sigut durant anys lloc de joc per a xiquets/es i de tertúlia per a adults, perquè la iconografia d'aquestes tres peces bé podria fer al·lusió a l'ampli pati pel qual s'accedeix a la Casa Gran després de passar les porxades, on el pintor dormia a l'hora de la migdiada amb l'aletejar de les xitxarres en els dies calorosos d'agost. Perquè els nostres ulls puguen captar les dimensions d'aquest pati, és necessari pujar fins a la segona planta de la masia perquè només des de l'estudi que va habitar en la dècada dels setanta es fa visible aquest gran quadrat de terra, pedres i herba, que tal vegada el pintor tenia interioritzat i que dues dècades després va voler plasmar en les seues composicions.

La Segarra, comarca d'origen matern, també es troba present en les obres dels

modulándola sobre la tela, dejando zonas muy densas en el centro y otras sin apenas textura en los bordes del lienzo. La luz y la oscuridad se disputan el espacio ocupado y el vacío. Toda esta superficie será surcada por líneas que se entrecruzan a modo de malla metálica o de caminos encontrados entre sí. Los colores utilizados son variados, intensos y elegantes, una gama que irá desde el blanco al verde o rosa, para terminar en el negro.

De finales de los noventa cabe destacar las piezas *El Pati I, II y III*, lienzos cubiertos por amplias extensiones de color blanco, en los que el paso de la espátula hace surgir de su interior los colores ocre y negro, previamente enterrados. Se trata de composiciones que aluden a un silencio compartido, a pesar de que el lugar referido haya sido durante años sitio de juego para niños y de tertulia para adultos, pues la iconografía de estas tres piezas bien pudiera hacer alusión al amplio patio por el que se accede a la Casa Gran tras pasar los soportales, donde el pintor se adormecía en la hora de la siesta con el aletear de las cigarras en los días calurosos de agosto. Para que nuestros ojos puedan captar las dimensiones de este patio, es necesario subir hasta la segunda planta de la masía, pues sólo desde el estudio que habitó en la década de los setenta se hace visible este gran cuadrado de tierra, piedras y hierba, que tal vez el pintor tenia interiorizado y que dos décadas después quiso plasmar en sus composiciones.

La Segarra, comarca de origen materno, también se encuentra presente en las obras de los años que abarcan del noventa al dos mil. Sus ondulados campos de trigo

anys que abasten del noranta al dos mil. Els ondulats camps de blat madur, o els restolls després de la sega, són dibuixats sobre grans superfícies d'oli ocre i negre com a referència a la llum en les postes de sol.

De l'etapa que abasta els cinc últims anys de sa vida, cal ressaltar la importància del paper com a suport, la qual cosa ell anomenava *la pell de la pintura*, aiguades amb una major calidesa sobre papers Japó i Arches. La majoria sense títol, però sempre identificable la iconografia utilitzada: l'arbre, els solcs... El paisatge interioritzat continuava sorgint amb la mateixa força i amb un major lirisme en la composició.

En un d'aquests anys vaig tenir l'oportunitat de conèixer-lo personalment, i d'aquesta ocasió conserve la imatge d'un gran quadre ocre amb els marges solcats, situat en la paret del seu saló, damunt d'un sofà blanc, on Elvira i Joan em contaven els últims preparatius per a la pròxima exposició. Jo no podia deixar d'observar l'oli que estava per damunt dels seus caps mentre els explicava el meu interès per conèixer l'àmbit de l'estudi situat en el sobreàtic de l'edifici. Una vegada dalt, i envoltat de tot allò que el pintor sol necessitar en el seu treball, ell em va convidar a acostar-me a una taula, on desenes d'obres realitzades en paper Japó de diferents grandàries es trobaven les unes sobre les altres, totes amb traços de guaix de colors marró, granat, ocre i negre. Eren les obres que l'artista revisava a vegades abans de començar un nou pols davant un llenç buit situat frontalment, al qual havia de transferir eixos records transformats

El Pati I. 1998
Óleo sobre lienzo. 162 x 145 cm.

maduro, o los rastros tras la siega, son dibujados sobre grandes superficies de óleo ocre y negro, como referencia a la luz en las puestas de sol.

De la etapa que abarca los cinco últimos años de su vida, hay que resaltar la importancia del papel como soporte, lo que él denominaba "*la piel de la pintura*", gouaches con una mayor calidez sobre papeles Japón y Arches. La mayoría de ellos sin título, pero siempre identificable la iconografía utilizada: el árbol, los surcos... El paisaje interiorizado seguía surgiendo con la misma fuerza, y con un mayor lirismo en la composición.

En uno de estos años tuve la oportunidad de conocerle personalmente, y de esta ocasión guardo la imagen de un gran cuadro ocre con sus márgenes surcados, situado en la pared de su salón, encima de un sofá blanco, donde Elvira y Joan me contaban los últimos preparativos para su

Serie *Acotacions* 7. 2005
Óleo sobre lienzo. 33 x 41 cm.

per la memòria i aconseguir la “tensió” necessària en el quadre.

L'any 2005, any de la seua mort, va pintar obres de petit i mitjà format que va anomenar *Acotacions*, com una mirada arrere en record dels títols utilitzats en els setanta. En els últims olis va utilitzar el color blanc com a fons, i sobre aquest va estendre una taca negra, rotunda, com a presagi d'un final que es produiria a final de desembre.

Joan Hernández Pijuan va pertànyer a una generació de pintors que es tancaven diàriament a treballar en el seu estudi. En paraules del mateix artista, era l'acte de “no desertar”, i gràcies a això l'obra llegada és quantiosa i d'alta qualitat. La seua obra no va ser mai “fàcil”, i encara que ara és reconeguda i estimada per moltes persones, va passar llargs anys sent considerat un pintor “rar”, una cosa que el gran mecenes Fernando Zóbel li deia a la ciutat de Conca dels anys seixanta: “la teua obra només interessa a Espanya a setze persones”, entre les quals es trobava el fundador del primer museu d'art abstracte espanyol, que el definia com “net, subtil, rigorós, cerebral i elegant”. Anys més tard, el 1984

próxima exposició. Yo no podía dejar de observar el óleo que estaba por encima de sus cabezas, mientras les explicaba mi interés por conocer el ámbito del estudio situado en el sobreático del edificio. Una vez arriba, y rodeado de todo aquello que el pintor suele necesitar en su trabajo, él me invitó a acercarme a una mesa, donde decenas de obras realizadas en papel Japón de diferentes tamaños se encontraban unas sobre otras, todas ellas con trazos de gouache de colores marrón, granate, ocre y negro. Eran las obras que el artista revisaba en ocasiones, antes de comenzar un nuevo pulso ante un lienzo vacío situado frontalmente, al que debía transferirle esos recuerdos transformados por la memoria, logrando la “tensión” necesaria en el cuadro.

En el 2005, año de su fallecimiento, pintó obras de pequeño y mediano formato a las que denominó *Acotacions*, como una mirada atrás, en recuerdo de los títulos utilizados en los setenta. En sus últimos óleos utilizó el color blanco como fondo, y sobre éste extendió una mancha negra, rotunda, como presagio de un final que se produciría a finales de diciembre.

Joan Hernández Pijuan perteneció a una generación de pintores que se encerraban diariamente a trabajar en su estudio. En palabras del propio artista, era el acto de “no desertar”, y gracias a ello la obra legada es cuantiosa y de alta calidad. Su obra no fue nunca “fácil”, y aunque ahora es reconocida y amada por muchos, pasó largos años considerándosele un pintor “raro”, algo que el gran mecenas Fernando Zóbel le apuntaba en la ciudad de Cuenca de los años sesenta: “*tu obra sólo*

i després d'haver mort el pintor d'origen filipí però de sentir espanyol, Hernández Pijuan va tenir l'oportunitat de participar en una carpeta homenatge a Zóbel amb una bonica serigrafia l'objecte de la qual era una flor d'un sol traç titulada *En gris per a Fernando*.

L'evolució pictòrica d'Hernández Pijuan va ser un discórrer de canvis i progressos, sense ruptures, i d'aquesta manera les seues creacions van millorar amb cadascuna de les seues investigacions sobre l'espai, la llum, el color i la matèria sota el rigor que ell mateix es va imposar en eliminar tot el que considerava accessori. Per això, no podem deixar de veure punts de connexió amb la pintura tradicional xinesa. La importància del concepte del buit dins de l'espai pictòric i el tractament del paisatge no com una representació objectual, sinó com un element referencial sensible, són dos aspectes comuns en els dos discursos plàstics. Les seues obres no estan concebudes per a donar-nos solucions, sinó per a plantejar-nos preguntes.

La catedral, el claustre, la casa, la buguenvílea, la flor, els solcs a la terra, el núvol, el xiprer, la morera, el cirerer, la muntanya, el pati, la casa... van ser alguns dels motius memorats en les seues obres durant més de dues dècades. Aquestes icones ja ens pertanyen un poc a tots/es, i les seues obres continuen “funcionant”, com agradava dir al mateix autor.

Javier B. Martín

interesa en España a dieciséis personas”, entre las que se encontraba el fundador del primer museo de arte abstracto español, que le definía como “*limpio, sutil, riguroso, cerebral y elegante*”. Años más tarde, en 1984 y tras haber fallecido el pintor de origen filipino pero de sentir español, Hernández Pijuan tuvo la oportunidad de participar en una carpeta homenaje a Zóbel con una bonita serigrafía cuyo objeto era una flor de un solo trazo, titulada *En gris para Fernando*.

La evolución pictórica de Hernández Pijuan fue un discurrir de cambios y progresos, sin rupturas, y de este modo sus creaciones fueron mejorando con cada una de sus investigaciones sobre el espacio, la luz, el color y la materia, bajo el rigor que él mismo se impuso, al eliminar todo lo que consideraba accesorio. Por ello, no podemos dejar de ver puntos de conexión con la pintura tradicional china. La importancia del concepto del vacío dentro del espacio pictórico y el tratamiento del paisaje, no como una representación objectual, sino como un elemento referencial sensible, son dos aspectos comunes en ambos discursos plásticos. Sus obras no están concebidas para darnos soluciones, sino para plantearnos preguntas.

La catedral, el claustro, la casa, la buganvilla, la flor, los surcos en la tierra, la nube, el ciprés, la morera, el cerezo, la montaña, el patio, la casa, fueron algunos de los motivos memorados en sus obras durante más de dos décadas. Estos iconos ya nos pertenecen un poco a todos, y sus obras siguen “funcionando”, como le gustaba decir al propio autor.

Javier B. Martín

Des del jardí

Com cada primavera he brollat per a acompanyar durant unes setmanes el pintor que tant em va oferir. Aquesta Pasqua he sigut el primer a eixir, en pocs dies tota la meua família omplirà els laterals dels camins d'aquesta vall i, com no, aquest petit recinte de parets de pedra on em trobe any rere any. Mentre la naturalesa siga benigna amb mi, seguiré als peus d'aquest senzill deixant que recorda aquell que va fer de mi una flor immortal. Potser menys coneguda que la morera, el xiprer, el cirerer o l'alzina, però amb l'honor de poder dir que vaig ser la seua flor més íntima, la que menys va arribar al gran públic, però la que va pintar amb traços més sensibles i delicats.

Des del recinte sense sostre que habite, amb aquestes línies, he volgut homenatjar un home tímid, però valent, que no va deixar mai de cercar el seu camí fins que el va trobar ací, en aquesta petita població de Folquer.

Javier B. Martín

Desde el jardín

Como cada primavera he brotado para acompañar durante unas semanas al pintor que tanto me ofreció. Esta Pascua he sido el primero en salir, en pocos días toda mi familia llenará los laterales de los caminos de este valle y, como no, este pequeño recinto de paredes de piedra donde me encuentro año tras año. Mientras la naturaleza sea benigna conmigo, seguiré a los pies de esta sencilla estela que recuerda a aquel que hizo de mí una flor immortal. Tal vez menos conocida que la morera, el ciprés, el cerezo o la encina, pero con el honor de poder decir que fui su flor más íntima, la que menos llegó al gran público, pero la que pintó con trazos más sensibles y delicados.

Desde el recinto sin techo que habito, con estas líneas, he querido homenajear a un hombre tímido, pero valiente, que no dejó de buscar su camino hasta que lo encontró aquí, en esta pequeña población de Folquer.

Javier B. Martín

Bon a l'hera
Javier B. Martín
24/5/2002

Iris de Pascua. 2002

Recórrer el mateix camí

Arribada la primavera i després de quinze anys d'absència, va voler tornar a sa casa amb la intenció de veure com havien transcorregut les coses sense ell. Va haver d'anar-se'n abans del que volia, el seu comiat va ser dolorós, però previst. Se'n va anar un 28 de desembre, amb la tranquil·litat que aporta deixar les coses en ordre. El seu treball de més de quaranta anys havia donat els fruits desitjats, no sense pensar que hauria pogut continuar amb la seua feina almenys deu anys més, tenint al seu favor el suport de tots aquells que el coneixien i que reconeixien que havia sabut donar un segell personal a tota la seua trajectòria.

El seu primer impuls va ser tornar a la ciutat, a sa casa, de sostres alts i blanques parets repleta de records, i a la seua taula, on treballava sense descans en els seus papers. També se li va passar per la ment anar a veure les morades buguenvíl·les de les quals tant havia gaudit en les estades estivals al costat del Mediterrani, però cap de

Recorrer el mismo camino

Llegada la primavera y tras quince años de ausencia, quiso volver a su casa con la intención de ver cómo habían transcurrido las cosas sin él. Tuvo que irse antes de lo deseado, su despedida fue dolorosa pero prevista. Partió un 28 de diciembre, con la tranquilidad que aporta dejar las cosas en orden. Su trabajo de más de cuarenta años había dado los frutos deseados, no sin pensar que hubiese podido continuar con su labor al menos diez años más, teniendo a su favor el apoyo de todos aquellos que le conocían y que reconocían que había sabido dar un sello personal a toda su trayectoria.

Su primer impulso fue volver a la ciudad, a su casa, de techos altos y blancas paredes repleta de recuerdos, y a su mesa, donde trabajaba sin descanso en sus papeles. También se le pasó por la mente ir a ver las moradas buganvillas de las que tanto había disfrutado en las estancias estivales junto al Mediterráneo, pero ninguna de las dos opciones le atrajo lo suficiente.

les dues opcions el va atraure prou. Buscava alguna cosa més, anar a un lloc que aglutinara totes les sensacions viscudes. De aquesta manera, com si una brúixola interior li marcara la ruta, va anar dirigit-se cap al camp obert, el camí era llarg però no tenia cap dubte de quina era la destinació. La nit el va sorprendre caminant, però va seguir en la seua obstinació sense descans; sense albirar l'entorn que l'envoltava podia sentir aquell paisatge ja conegut. No tenia la sensació del pas del temps ni de la distància recorreguda, però va arribar un moment en el qual va saber que es trobava en el lloc desitjat, en reconèixer l'entrada del camí, i va pensar «he arribat al lloc, un paratge reconeixible i que sempre he portat amb mi». Encara que havien canviat algunes edificacions, com un gran paller de nova construcció, la resta romanía inalterable. La llum de la lluna donava prou claredat per a reconèixer aquella gran casa on havia passat els millors moments de la seua vida envoltat de l'esposa i dels fills, i tots formant part d'aquest paisatge amable que deixava respirar, amb les seues muntanyes prou allunyades perquè l'ull poguera veure a diari els camps de blat i les alzines que poblaven el lloc.

Va entrar a la casa sense dificultat, sense fer soroll per a no sobresaltar els qui dormien, perquè en l'afany d'arribar-hi, no havia pres la precaució d'anunciar la visita. Va pujar les escales fins a la primera planta i va entrar a l'habitació on tantes hores havia passat, any rere any, durant les vacances d'estiu i de Setmana Santa. Hi va trobar el seu treball detingut en el temps, els seus papers i els seus pots de gouache

Buscaba algo más, ir a un lugar que aglutinase todas las sensaciones vividas. De este modo, como si una brújula interior le marcara la ruta, se fue dirigiendo hacia el campo abierto, el camino era largo pero no tenía duda de cuál era el destino. La noche le sorprendió andando, pero siguió en su empeño sin descanso; sin vislumbrar el entorno que le rodeaba podía sentir ese paisaje ya conocido. No tenía la sensación del paso del tiempo ni de la distancia recorrida, pero llegó un momento en el que supo que se encontraba en el sitio deseado, al reconocer la entrada del camino, y pensó “he llegado al lugar, un paraje reconocible y que siempre he llevado conmigo”. Aunque habían cambiado algunas edificaciones, como un gran pajar de nueva construcción, el resto permanecía inalterable. La luz de la luna daba la suficiente claridad para reconocer esa gran casa donde había pasado los mejores momentos de su vida rodeado de su esposa y de sus hijos, y todos formando parte de este paisaje amable que dejaba respirar, con sus montañas lo suficientemente alejadas para que el ojo pudiera ver a diario los campos de trigo y las encinas que poblaban el lugar.

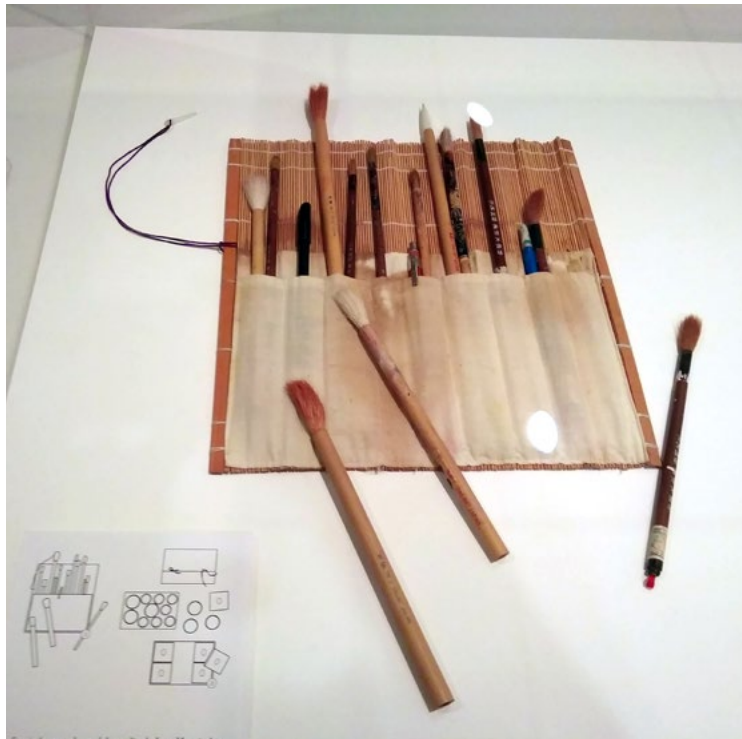
Entró en la casa sin dificultad, sin hacer ruido para no sobresaltar a los que dormían, pues en su afán de llegar, no había tomado la precaución de anunciar su visita. Subió las escaleras hasta la primera planta y entró en la habitación donde tantas horas había pasado, año tras año, durante las vacaciones de verano y de Semana Santa. Allí encontró su trabajo detenido en el tiempo, sus papeles y sus botes de gouache de color negro, granate, amarillo

de color negre, granat, groc i blau amb els quals pintava els lliris de primavera. Es va asseure al seu balancí, va disposar un paper en terra, va traure de l'estoig de bambú el pinzell japonès i, doblgant el cos, es va inclinar cap al paper triat, un paper Corea, i va començar a pintar un bell Iris de Pasqua.

y azul con el que pintaba los lirios de primavera. Se sentó en su mecedora, dispuso un papel en el suelo, sacó del estuche de bambú su pincel japonés y, doblando su cuerpo, se inclinó hacia el papel escogido, un papel Corea, y comenzó a pintar un hermoso Iris de Pascua.

A Joan Hernández Pijuan *in memoriam*
Javier B. Martín

A Joan Hernández Pijuan *in memoriam*
Javier B. Martín

(Pinzells de l'artista amb els quals pintava els Iris)
(Pinceles del artista con los que pintaba los Iris)

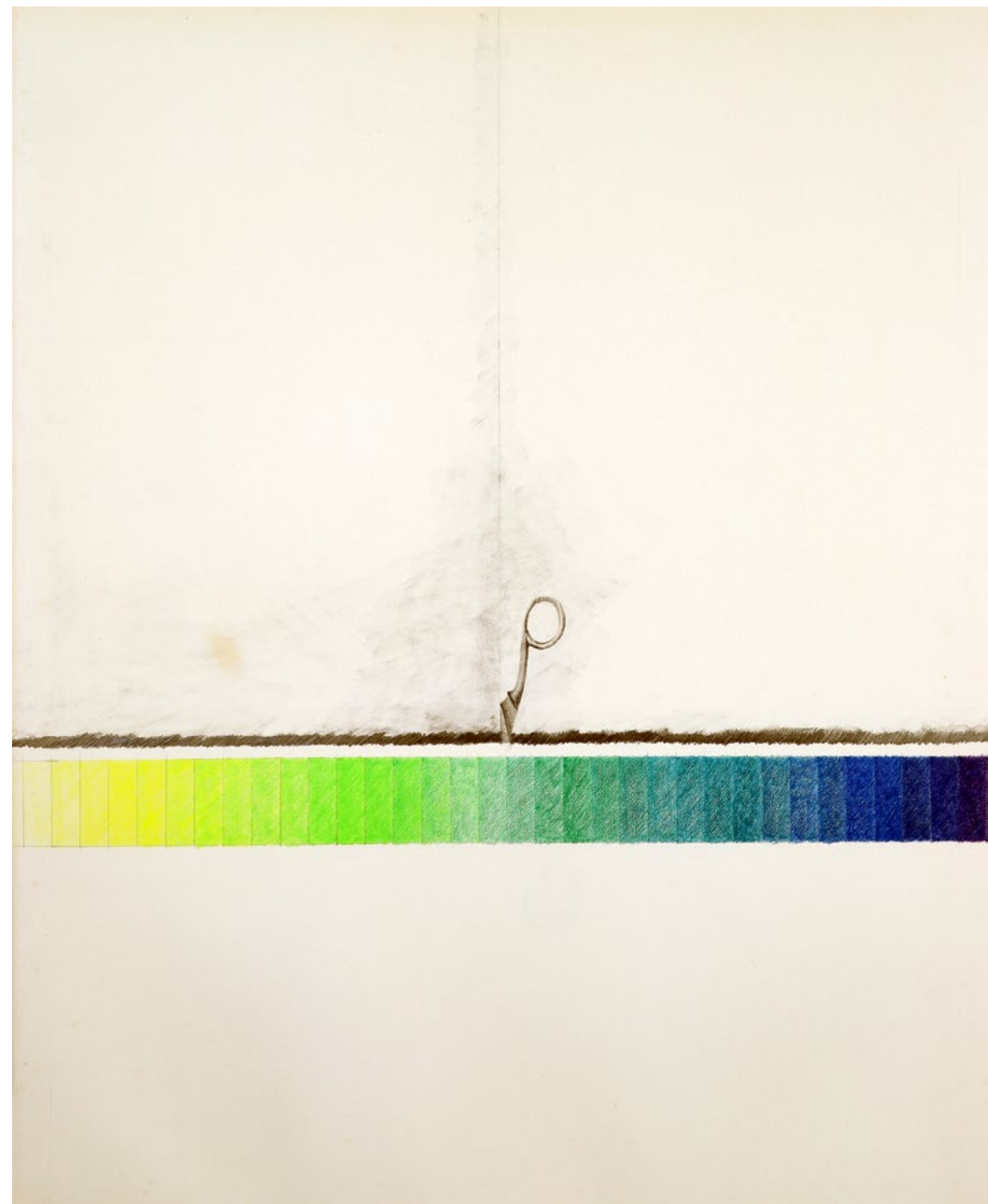

Joan Hernández Pijuan

Caminant 1967-2004

Rojo y beig
1967
Gouache / papel
70 x 100 cm

Tijeras y gama de color
1971
Gouache / papel
99 x 69,5 cm

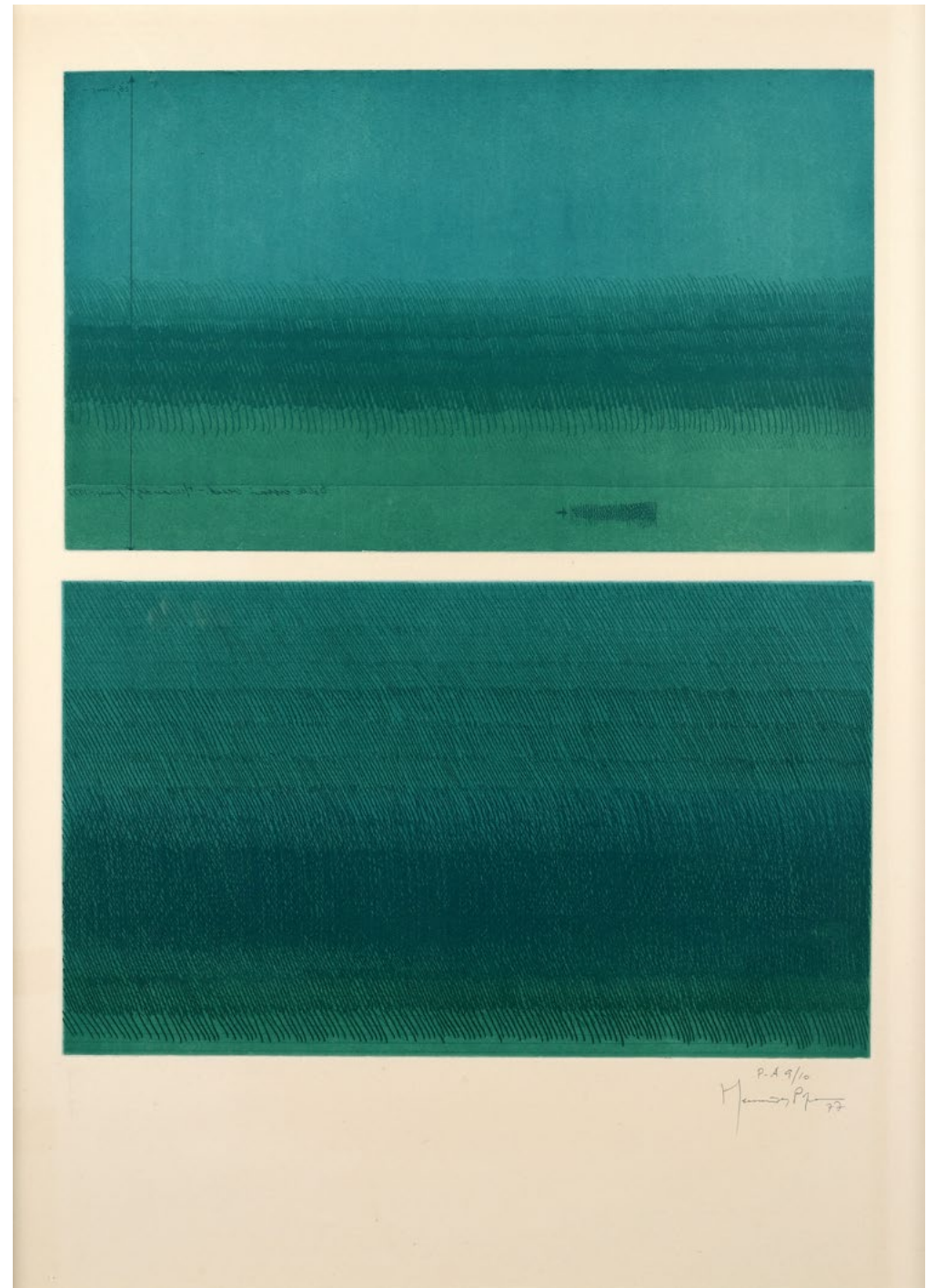
Copa y gama de color
1971
Gouache / papel
86 x 59,5 cm

Paisatge sobre gris
1973
Óleo / lienzo
146 x 114 cm

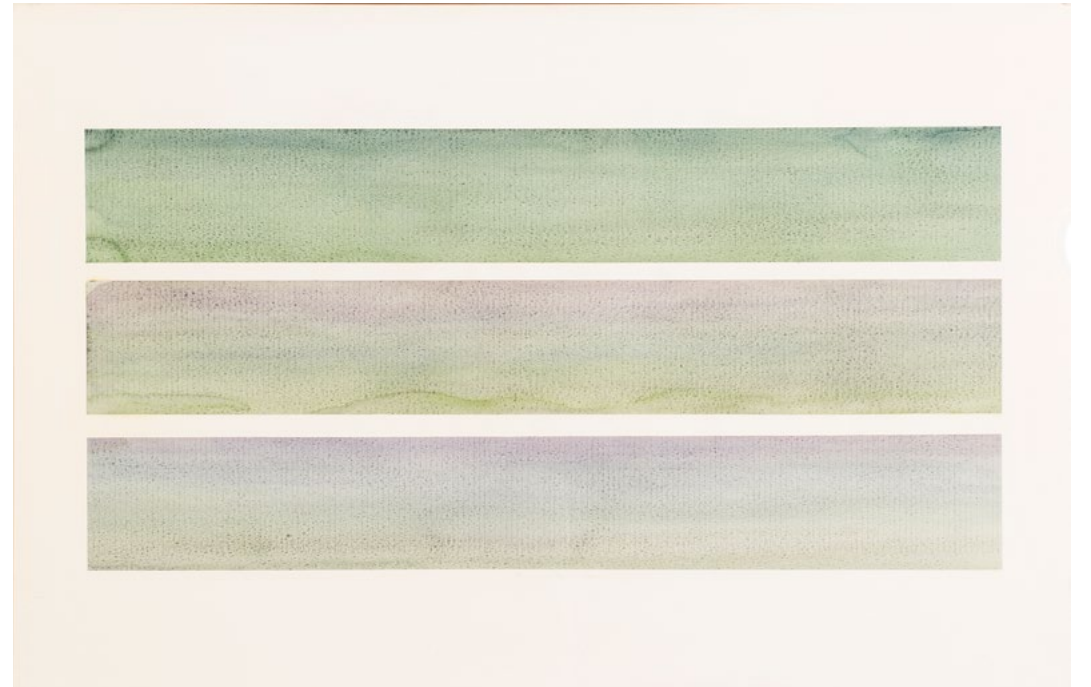
Acotament 0-48,5.
1974
Óleo / lienzo
54 x 65 cm

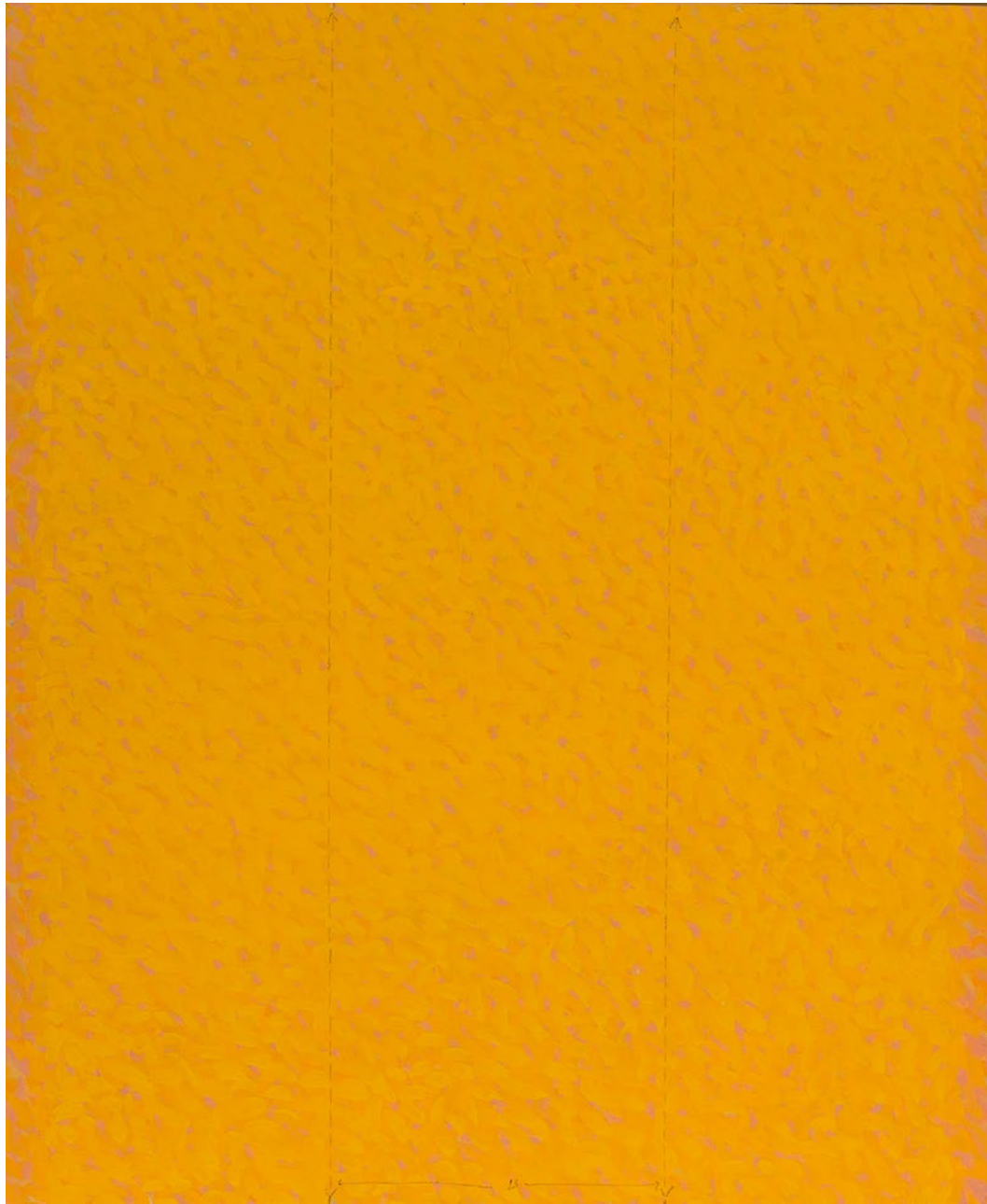
Doble paisatge
1977
Aguafuerte y aguatina
76 x 56 cm

Sin título
1978
Acuarela y lápiz / papel
19,5 x 76 cm

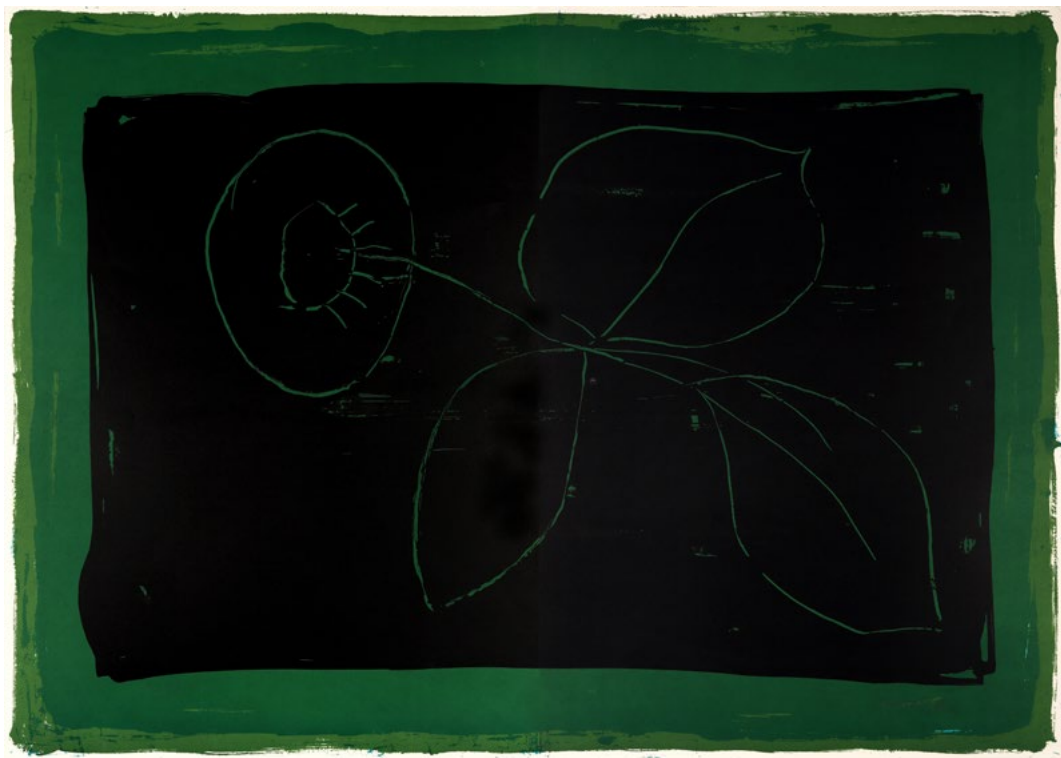
Sin título
1978
Acuarela y lápiz / papel
70 x 100 cm

Colors per tríptico de Montargull (2)
1980
Óleo / lienzo
46 x 38 cm

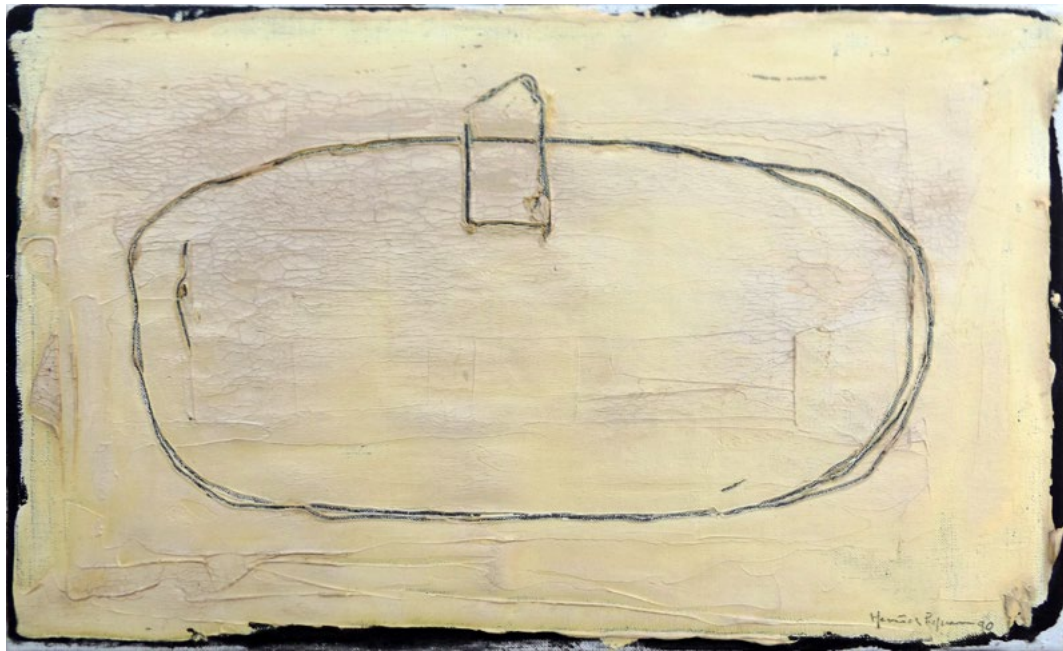
Sin título. Serie Catedral de Lleida
1985
Gouache / papel
64 x 49 cm

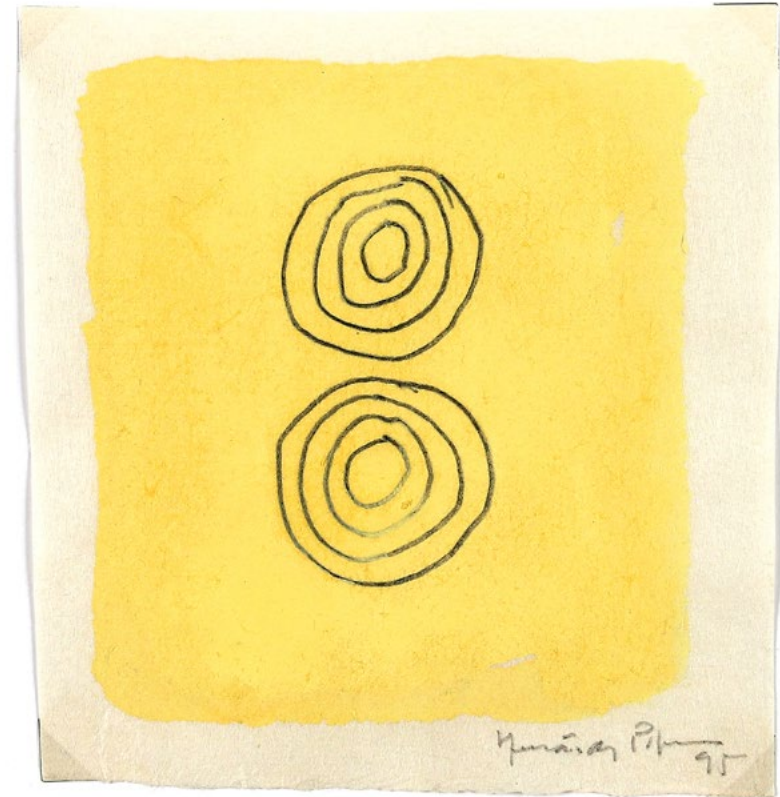
Flor sobre negro
1987
Litografia
100 x 140 cm

Landscape 6
1987
Litografia
70 x 100 cm

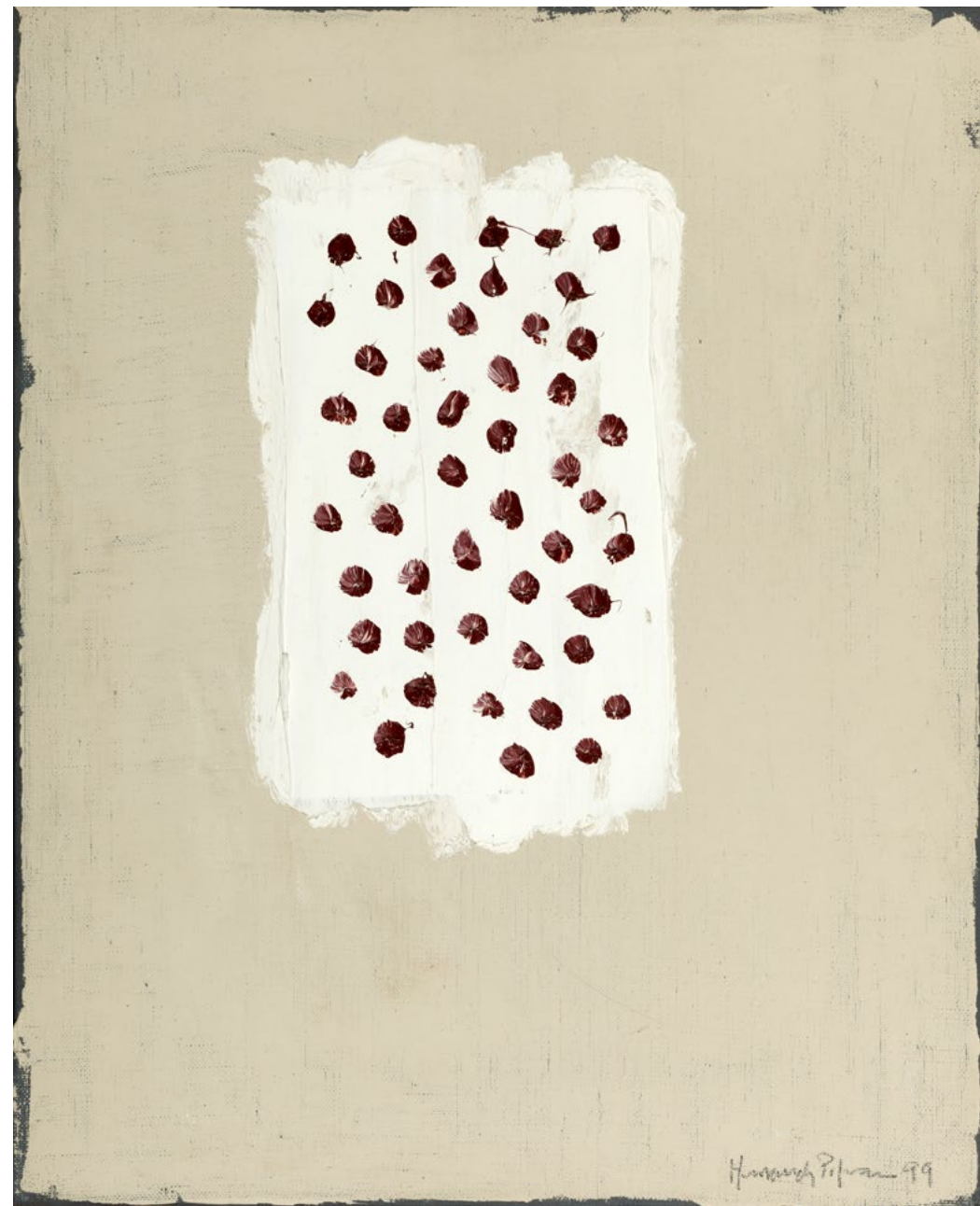
De les memories d'Èvora
1990
Óleo / tela
27 x 46 cm

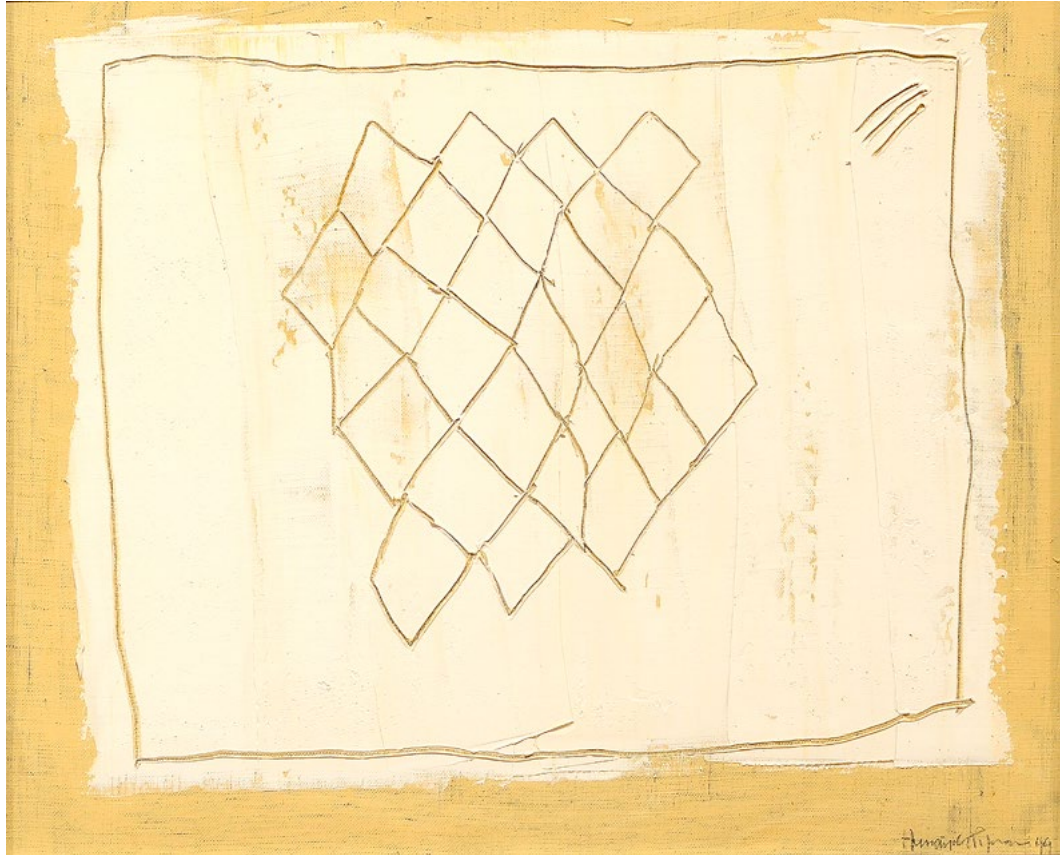
Sin título. Ref. HP-23. 1995
1995
Gouache y lápiz / papel
15,4 x 14,7 cm

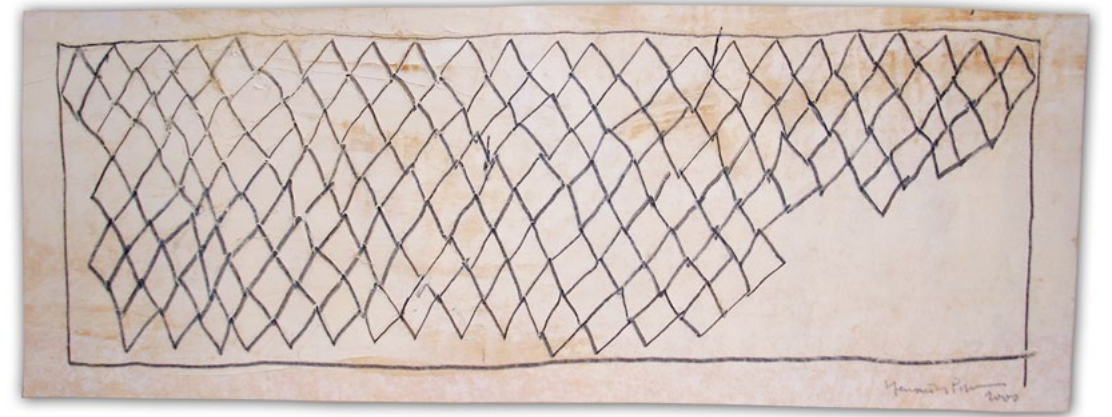
Iris Blau
1997
Gouache / papel Arches
22 x 16,5 cm

Cuando florecen los cerezos 2
1999
Óleo / lienzo
42 x 33 cm

Les flors dibuixen. Geometries 1
1999
Óleo / lienzo
38 x 46 cm

S/T 8
2000
Gouache y lápiz / papel Japón
15,5 x 43,3 cm

Sin título
2000 ca.
Gouache / papel
16 x 16 cm

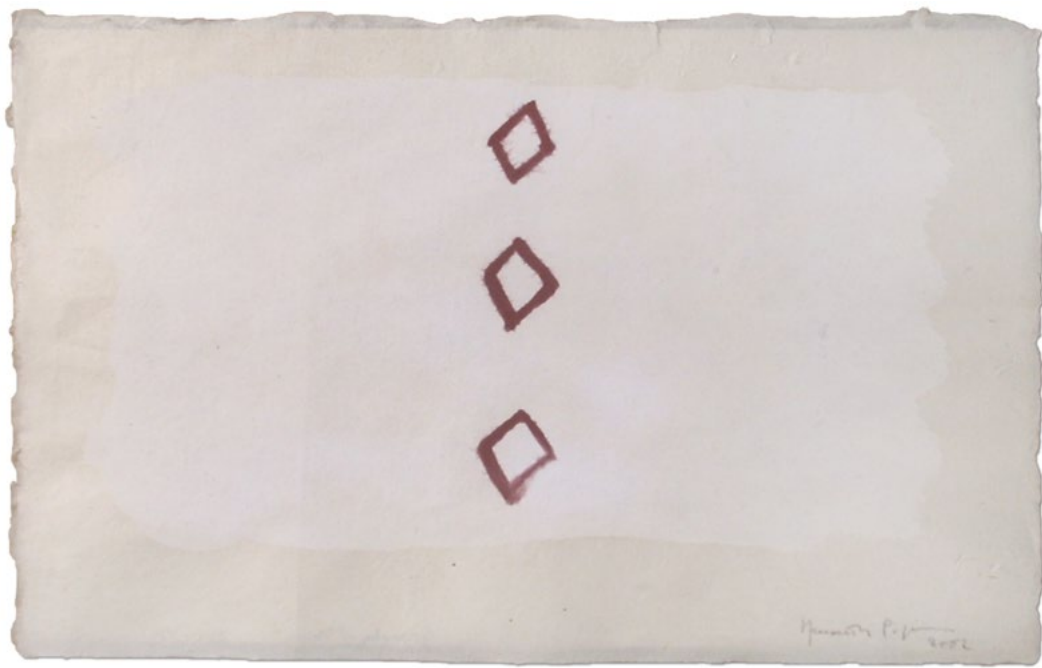
Caminant
2002
Óleo / tela
27 x 41 cm

Petit blanc y arbre
2002
Óleo / lienzo
27 x 41 cm

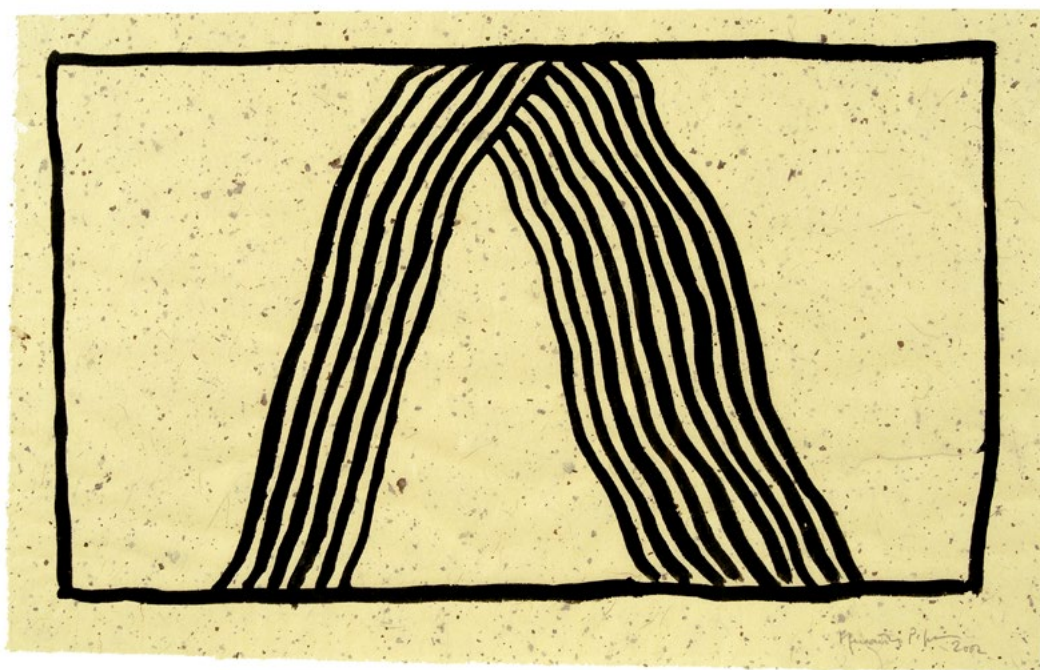
Sin título
2002
Gouache / papel Japón
24,5 x 38 cm

Sin título
2002
Gouache / papel Japón
24,5 x 38 cm

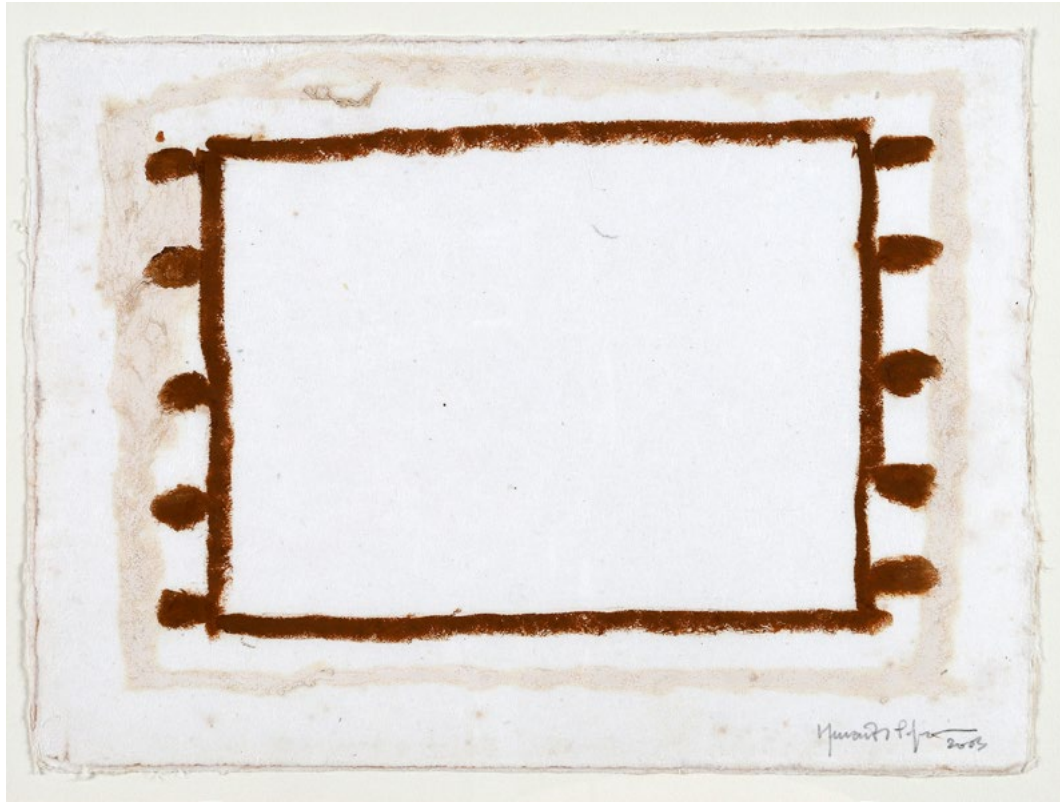
S/T. N° 37
2002
Gouache / papel Arches
33 x 25 cm

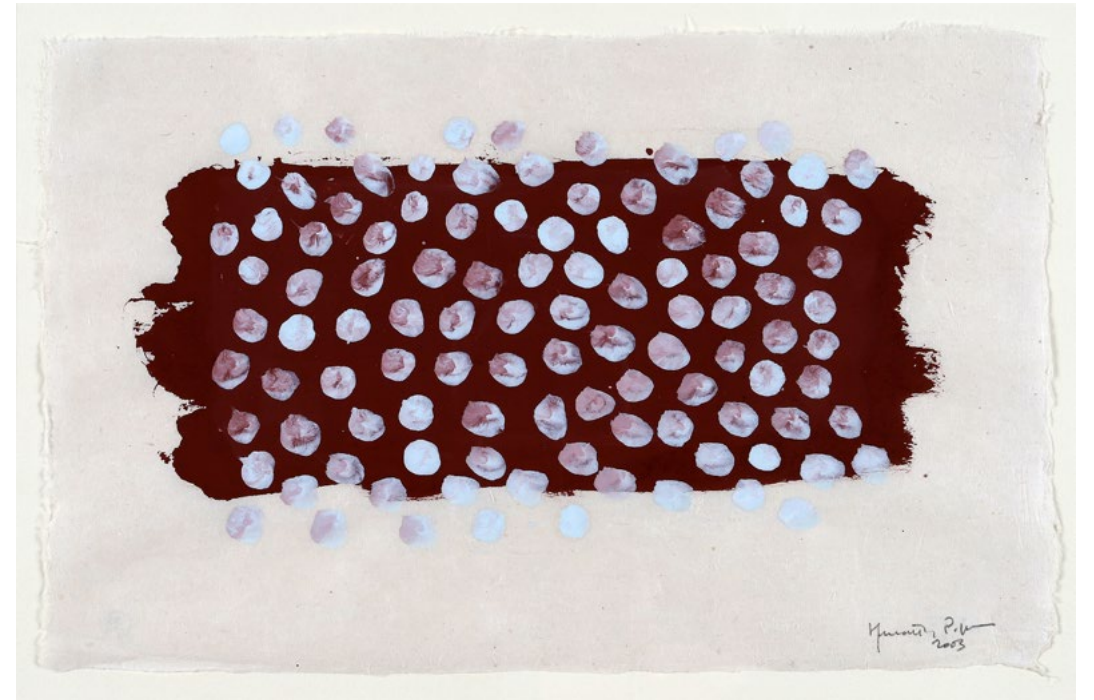
S/T. N° 43
2002
Gouache / papel Japón
30 x 49 cm

Sin título
2002
Acrílico / papel
226 x 74,5 cm

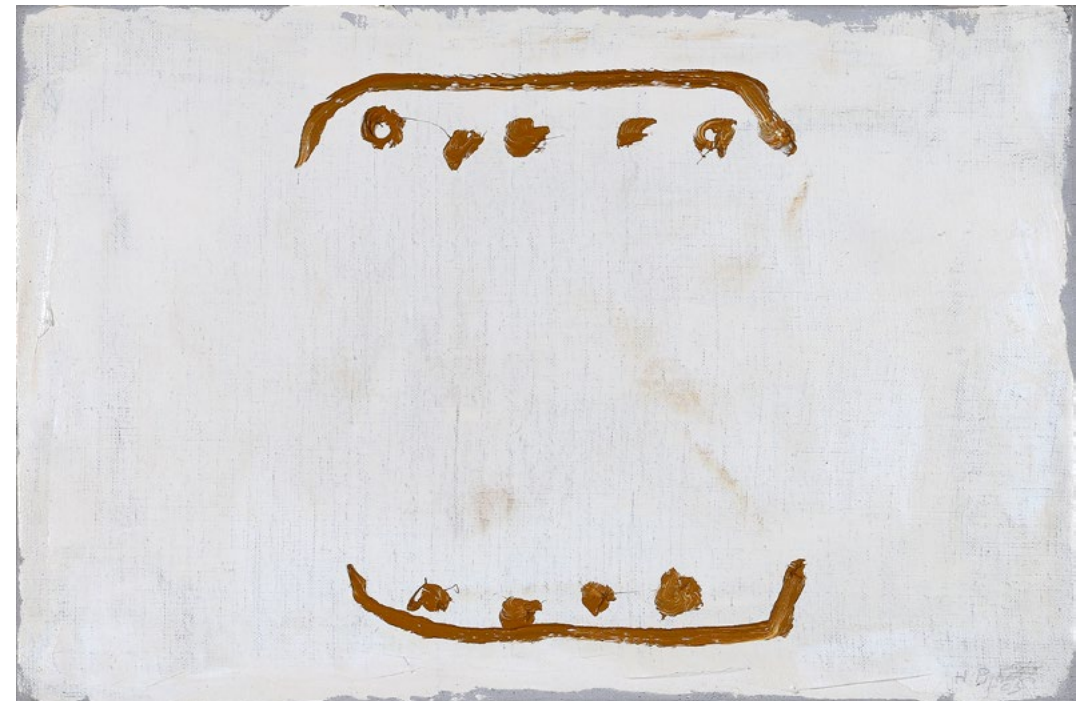
S/T 88
2003
Barra de óleo / papel Corea
25 x 34 cm

Sin título
2003
Gouache / papel Corea
24 x 34 cm

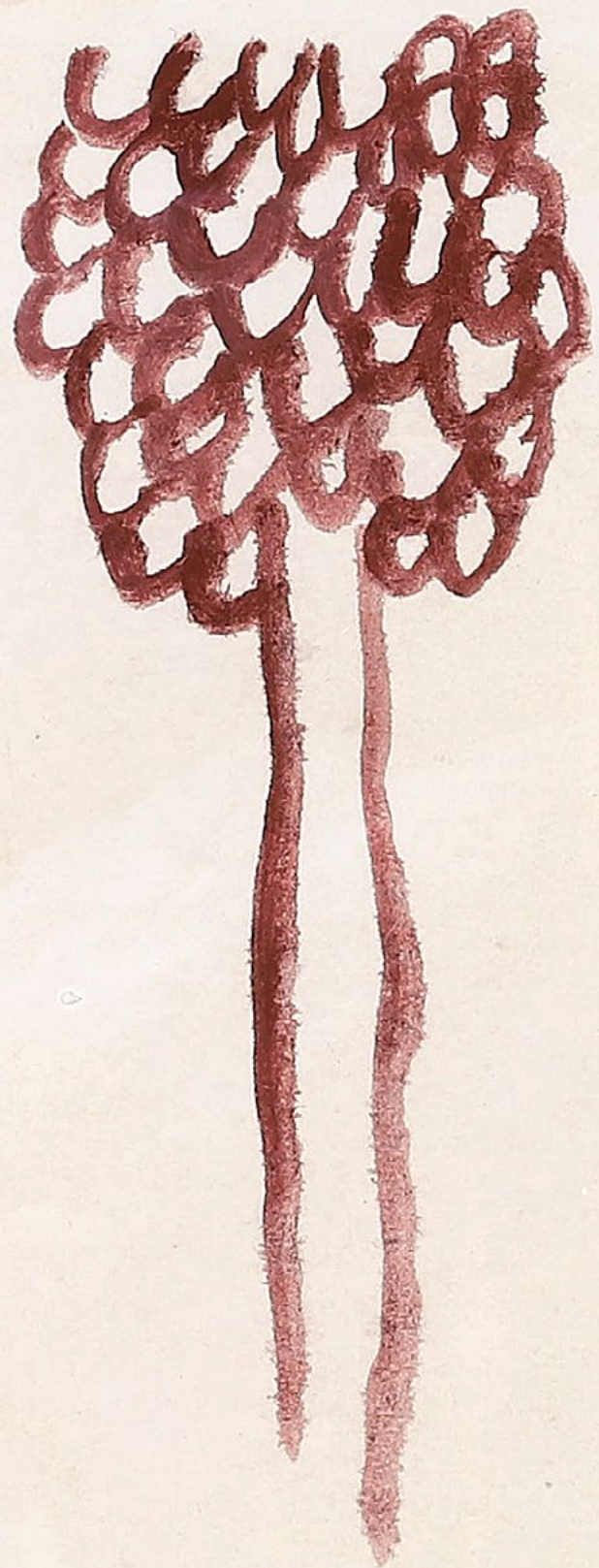
Sin título
2003
Gouache / papel Corea
34 x 68 cm

Guarda blanc
2003
Óleo / tela
27 x 41 cm

Ornamental blanc i negre-62
2004
Gouache / papel Japón
26 x 49 cm

Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

20 anys

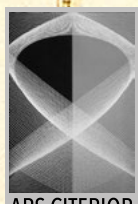
MUA

MUSEU UNIVERSITAT D'ALACANT

GOVERN
PROVINCIAL
ALACANT

La Dipu dels pobles

ARS CITERIOR